

revizionistických názorov v otázke štátu. B. Valehrach mal prednášku v Ústave slovenského jazyka na tému *Kritika teórie znakov a teória odrazu*.

3. *Zahraničné cesty*. V dňoch 11.—18. septembra 1958 konal sa v Benátkach XII. medzinárodný filozofický kongres, ktorého sa zúčastnili akad. I. Hrušovský, akad. A. Sirácky a J. Bodnár. T. Münz bol v dňoch 11.—25. novembra 1958 na študijnom pobyte v Maďarsku. A. Kopčok bol v dňoch 3.—13. de-

cembra 1958 na študijnom pobyte v Poľsku.

4. Pracovníci ústavu spolupracovali s redakciou Predvoj na spracovaní hesiel z oblasti dialektického a historického materializmu. V ústave bola tiež organizovaná práca na *Antológii z dejín slovenského myslenia* pre Akadémiu vied SSSR. Pracovníci ústavu ďalej vypracovali heslá pre *Velkú sovietsku filozofickú encyklopédiu* o význačných slovenských mysliteľoch.

ZO ZAHRANIČNEJ TVORBY

C. A. STEPANJAN, *OBŠČIJE ZAKONOMERNOSTI I OSOBNOSTI VOZNIKNOVENIA KOMMUNISTIČESKOJ FORMACII*. (Stať vyšla v knihe *Sodružestvo stran socializma*, Moskva 1958, 34—93.)

Otázka všeobecného a zvláštneho v období prechodu od kapitalizmu ku komunizmu má mimoriadny teoretický i praktický význam. Ignorovanie všeobecných zákonitostí vedie k popieraniu základov leninizmu a k opúšťaniu princípov proletárskeho internacionalizmu. Princípy leninizmu sú však ohrozené i vtedy, keď sa zabúda na zvláštnosti jednotlivých krajín vstupujúcich do obdobia prechodu. Ako príklad možno uviesť bývalé vedenie Maďarskej strany pracujúcich, ktoré tým, že mechanicky preberalo sovietske skúsenosti, stratilo zmysel pre objavovanie a praktické využívanie národných zvláštností, čo zase viedlo k oslabeniu diktatúry proletariátu.

Boj za komunizmus je internacionálny čo do svojho obsahu a národný čo do svojej formy. Internacionálny obsah je určený všeobecným charakterom základných triednych cieľov proletariátu všetkých krajín. Národná forma je výrazom konkrétne-historických podmienok boja robotníckej triedy rozlič-

ných krajín. Úspech boja závisí jednak od prípravy k národným zvláštnostiam tej ktorej krajiny, jednak od podriadenia týchto zvláštností všeobecným internacionálnym cieľom robotníckej triedy. Ignorovanie všeobecných zákonitostí vedie k revizionizmu, ignorovanie národných zvláštností k dogmatickému sektárstvu.

Marxizmus-leninizmus pripisuje prvoradý význam poznaniu všeobecných zákonov revolučného pretvárania spoločnosti. Nemôže existovať nijaký národný „sovietsky“, „čínsky“, „poľský“, „francúzsky“ atď. komunizmus. No sú a musia byť národné zvláštnosti foriem prechodu ku komunizmu. S týmito zvláštnosťami treba počítať nadhlo, pretože nezaniknú hneď ani po víťazstve komunizmu v medzinárodnom meradle. Tieto zvláštnosti sa však netýkajú najhlavnejšieho.

Z hľadiska ďalšieho rozvíjania teórie vedeckého komunizmu to potom znamená, že síce ktorákoľvek krajina môže vo forme zvláštneho znamenať taký prínos, ktorý prekračuje národný rámec, no nikdy nebude môcť na základe vlastnej skúsenosti likvidovať prv objavené objektívne pravdy. Taký charakter má dnes napr. skúsenosť nenásilného pretvárania kapitalistického priemyslu a obchodu v Číne. Význam tejto skúsenosti

spočíva v tom, že v procese nenásilného pretvárania kapitalistickej ekonomiky mení sa postupne spoločenské bytie a za ním i spoločenské vedomie čínskej národnej buržoázie. Sme svedkami procesu, v ktorom antagonistické protirečenia medzi robotníckou triedou a buržoáziou stávajú sa postupne neantagonistickými.

Bolo by nesprávne sa domnievať, že rozmanitosť foriem je zvláštnosťou iba prechodu od kapitalizmu k socializmu. V sku-

točnosti ide o všeobecnosociologický zákon, s pôsobením ktorého sa stretneme v každej formácii. Dejiny poznajú rozličné formy vzniku a vývinu prvotnospolného, otrokárskeho, feudálneho i kapitalistického zriadenia. Je tu však i určitá zvláštnosť. Zatiaľ čo nie každá krajina musela prejsť všetkými predsocialistickými štádiami vo vývine ľudstva, socialistickú a komunistickú formáciu neobíde ani jedna.

(rr)

KATEGÓRIA KVALITY A KATEGÓRIA DRUHU

E. E. BILECKIJ, G. N. ŠANGIN-BEREZOVSĀKIJ, *O CHARAKTERE KAČESTVENNYCH IZMENENIJ V ŽIVOJ PRIRODE*. (Stať zo zborníka Filosovskije vo-prosy jestestvoznania, Moskva 1958, 228—253.)

Autori state vychádzajú z diferencovanosti organickej riše; od jednobunkových (gaméta, zygóta) k mnohobunkovým štruktúram (kolónie, micília). Zastávajú sa pri organizme, kde, ako hovoria, začínajú prechody k iným kategóriam organického. Množstvo organizmov si vynucuje klasifikáciu, ktorá vedie ku kategórii druhu. Kategória druhu sa stáva centrom pozornosti biológov, lebo od jej riešenia závisí v konečnom dôsledku pravdivé riešenie všetkých biologických problémov.

Vychádzajú z Lysenkovej definície druhu, u ktorého kategória kvality odráža stálosť a určenosť živočicha. Druh je taký preto, lebo je kvalitatívne určený, ohraničený, má škálu, v ktorej pôsobia reakcie, t. j. prejavuje sa ako odraz určitých podmienok. To však neznamená, že je nezmeniteľný. Existovať znamená meniť sa, prejavovať rôzne vlastnosti, to znamená konkrétne reagovať a odrážať zmeny v okolitých podmienkach.

Zmena individuí núti nás k záveru, že druhová špecifickosť podržuje sa na všetkých stupňoch vývoja, nehľadiac na mnohostrannosť prejavujúcich sa vlastností a znakov. Druh sa zachováva cez kontinuitnú premenu vlastností a znakov. No druh nie je mechanický súhrn vlastností a znakov, nie je prostá suma reakcií. Druh predstavuje organickú jednotu vlastností. Druh je určenosť, konečnosť, ohraničenosť a nekonečnosť

v živočíšnom svete. Je ekvivalentný sám so sebou od počiatku do konca života danej organickej formy. Ak má v prostredí všetky podmienky, ktoré vyžaduje, tak sa vyvíja normálne. V opačnom prípade sa mení alebo hynie.

Dialektický materializmus neuznáva nijaké polovlastnosti a polokvality. Kategória kvality a vlastnosti, to sú nedeliteľné kategórie, ktoré odrážajú rôzne stránky pohybu hmoty, preto sú nemysliteľné ako polopohyby. Vlastnosti možno navzájom porovnávať, preto matematické metódy v biológii nie sú vylúčiteľné. Existujú prípady, kde nachádzame kvantitatívnu zhodu niektorých stránok, znakov vecí (individua), no kvality týchto vecí ostávajú preda rozdielne. V organickej svete nie je o takéto analógie núdza. Tak u vlka nenájeme taký znak, ktorý by sme nenašli u psa (i naopak). Jednako však vlkovi podobný pes-ovčiak ostáva vo vzťahu k vlkovi stále psom.

Z určitosti kvalít vyplýva aj ich nezlúčiteľnosť. Praktická hybridizácia to potvrdila množstvom dokladov. Lysenko vyhlásil principiálny rozdiel druhových a vnútrodruhových križení. Príroda sa bráni tomuto javu tým, že hybrid postihuje jalovosť. Tak križenie koňa s oslom prináša neplodnú mulicu.

Treba sa pozastaviť nad chápaním druhu biologického a druhu v systéme. Medzi oboma existuje principiálny rozdiel. Biologický druh je odraz reálnych vzťahov živých foriem v prírode; od človeka nezávisí. Určovať druh v systéme núti nás objektívna potreba vo vzťahu k živým formám. Východiskom klasifikácie v systéme sú objektívne znaky. Rôznosť znakov na individuách vedie k týmto rozličným pojmom: druh, rod, čeľaď; ak je to potrebné, zavádzajú sa i ďalšie